

Høringsnotat

Forslag til rettskrivningsendringer i bokmål og nynorsk 2024

Innhold

1. Bakgrunn.....	2
2. Strukturen i høringsnotatet.....	2
3. Forslag som gjelder bokmål og nynorsk.....	3
3.1 Endring av genusnormering for substantivene <i>artefakt, ekstrakt, jippo, krampe, låt, manual og skyr</i>	
3.2 Endring i normeringa av substantivet <i>pellet(s)</i>	
3.3 Normering av norvagiserte former: <i>guakamole, kalvados, kalypso, kampus, kanasta, kasanova, kava, prosekko, skampi og tako</i>	
3.4 Endringer i skrivemåten av importord: <i>juss/jus</i> og <i>ressurs/resurs</i>	
4. Forslag som bare gjelder bokmål.....	8
4.1 Endring av genusnormering for substantivene <i>smell</i> og <i>smil</i>	
4.2 Endring i normeringa av geografiske navn av typen <i>De vestindiske øyer/øyene</i>	
4.3 Endring i normeringa av substantivet <i>trikk/triks</i>	
5. Forslag som bare gjelder nynorsk.....	10
5.1 Endring av genusnormering for substantivet <i>raster</i>	
5.2 Normering av ordet <i>koss</i>	

1. Bakgrunn

Språkrådet sender med dette ut på allmenn høring en del forslag til endringer i rettskrivningen for bokmål og nynorsk. Formålet med høringa er å informere allmennheten om forslagene og hente inn synspunkter på de planlagte endringene. Ettersom endringer i de offisielle rettskrivningsnormene har vesentlige konsekvenser for allmennheten, sender Språkrådet systematisk slike forslag ut til høring. Denne praksisen er i tråd med punkt 16.1.4 i språklovsproposisjonen, [Prop. 108 L \(2019–2020\)](#).

Forslagene i dette notatet er behandla i Språkrådets fagråd for normering og språkbobservasjon i 2023 eller 2024. Ett av forslagene (det som gjelder genusnormering av substantivet *låt*) var med i forrige høringsrunde. Det har vært gjennom ytterligere saksbehandling i fagrådet før det nå altså legges ut til høring på nytt. I notatet presenteres forslagene forholdsvis kort. Sakspapirene fra behandlinga i fagrådet er tilgjengelige på forespørsel.

Vi er åpne for å justere forslagene i lys av velfunderte innspill som måtte komme i høringa. Når høringa er gjennomført og høringsuttalelsene behandla, vil forslagene bli lagt fram for Språkrådets styre. Ingen av forslagene i dette notatet vurderes som så gjennomgripende at de trenger godkjenning fra Kultur- og likestillingsdepartementet.

Språkrådet oppfordrer alle interesserte til å sette seg inn i forslagene og sende inn høringsuttalelser dersom de har relevante innspill til de aktuelle sakene.

Hva ønsker vi uttalelser om i denne høringa?

Denne høringa dreier seg om de konkrete forslagene til endringer som er nevnt i høringsnotatet. Dersom det skulle komme uttalelser om andre saker eller om normeringspolitikken i allmennhet, kommer ikke Språkrådet til å svare på dem eller ta dem i betraktning.

Hvordan skal uttalelsene utformes?

Vi oppfordrer høringsinstansene til å formulere seg klart og kortfatta. Forslag til justeringer eller avvisning av de foreslåtte endringene kan gjerne grunngis i de prinsippene som er formulert i dokumentet [Retningslinjer for normering](#), vedtatt av Språkrådets styre i desember 2021.

Hvem som helst kan sende inn høringsuttalelser. Uttalelsene er offentlige i henhold til offentlighetsloven og blir publisert på Språkrådets nettsider.

Hvordan sender man inn høringsuttalelse?

Høringsuttalelser skal sendes på e-post til post@sprakradet.no seinest **15. april 2024**.

2. Strukturen i høringsnotatet

Presentasjonen av forslagene er disponert slik at de forslagene som innebærer endringer både i bokmål og nynorsk, kommer først. Så kommer de som bare berører

bokmål, og til slutt de som bare berører nynorsk. På hvert punkt gir vi først en presentasjon av endringsforslaget eller -forslagene og deretter en begrunnelse basert på de gjeldende prinsippene for normering. Prop.108 L (2019–2020) skildrer de overordna føringene for normeringa av bokmål og nynorsk slik i punkt 4.2.1:

Språkrådet forvaltar rettskrivinga og gjer bindande normeringsvedtak, medan meir gjennomgripande endringar skal godkjennast av Kulturdepartementet. Sjølvstende og stabilitet er dei to hovudprinsippa for normeringa. Det vil seie at dei to norske skriftspråka skal normerast på sjølvstendig grunnlag, og rettskrivinga skal i store trekk ligge fast òg i tida framover. Det skal likevel vere rom for å gjere justeringar i rettskrivinga der faktisk språkbruk eller sterke systemomsyn tilseier det.

Som nevnt ovenfor gjør dokumentet *Retningslinjer for normering* greie for normeringsprinsippene i detalj.

Alle forslagene gjelder også sammensatte ord med de aktuelle ordene som etterledd med mindre noe annet er spesifisert.

3. Forslag som gjelder bokmål og nynorsk

3.1 Endring av genusnormering for substantivene *artefakt, ekstrakt, jippo, krampe, låt, manual* og *skyr*

Forslag

Genusnormeringa for disse substantivene blir justert slik tabellen nedenfor viser (m = hankjønn, f = hunkjønn, n = intetkjønn).

	dagens norm		ny norm	
	<i>bokmål</i>	<i>nynorsk</i>	<i>bokmål</i>	<i>nynorsk</i>
<i>artefakt</i>	m	m	m/n	m/n
<i>ekstrakt</i> 'uttrekk, utkok'	m	m	m/n	m/n
<i>jippo</i>	n	n	m/n	m/n
<i>krampe</i>	m	m	m/f	m/f
<i>låt</i>	m	m	m/f	m/f
<i>manual</i> 'tangenter på orgel'	m	n	m/n	m/n
<i>skyr</i>	m	n	m/n	m/n

Begrunnelse

Forslaget om endring i genusnormering for disse substantivene er motivert av et ønske om å justere normene i tråd med den faktiske bruken av bokmål og nynorsk, jf. bruksprinsippet i *Retningslinjer for normering* (del 6.2.3 og 7.2.3) og formuleringa i Prop. 108 L (2019–2020) om at det skal være rom for å gjøre justeringer i

rettskrivningen «der faktisk språkbruk eller sterke systemomsyn tilseier det». For alle de aktuelle ordene har det vært gjort undersøkelser av bruken i store tekstkorpus med spredning i sjangrer og teksttyper.

Artefakt 'menneskelagd gjenstand, kunstprodukt' er i dag normert med hankjønn i begge skriftspråkene. Det blir i praksis også brukt som intetkjønnsord, og i *Tanums store rettskrivningsordbok* stod det oppført med intetkjønn som eneste genus fram til for få år siden. Korpusdata viser at hankjønn jevnt over er mest brukt, men vi finner intetkjønn i mellom 29 og 45 % av tilfellene. Særlig i nyere bøker er intetkjønn mye brukt (basert på data fra Nasjonalbibliotekets digitale materiale, som bl.a. omfatter fagbøker, lærebøker og avhandlinger fra forskjellige fagområder). Vi finner omtrent samme fordeling mellom de to genusene i bokmål og nynorsk. I lys av bruksdata er det grunn til å åpne for valgfrihet mellom hankjønn og intetkjønn for dette ordet.

Ekstrakt 'uttrekk, utkok' har i dag ulik genusnormering avhengig av betydningen: Hankjønn er normert genus for *ekstrakt* i den generelle betydningen 'uttrekk; utkok', mens intetkjønn er normert genus i spesialbetydningen 'utdrag av skrift'. Forslaget her er å innføre valgfrihet mellom hankjønn og intetkjønn i betydningen 'uttrekk, utkok'. Korpusdata viser at intetkjønn er mye brukt i denne betydningen, i flere tilfeller hyppigere enn hankjønn. I betydningen 'utdrag av skrift' finner vi derimot bare intetkjønn. Det er klart grunnlag i bruken for å ta inn intetkjønn ved siden av hankjønn i den generelle betydningen.

Jippo er lånt inn i norsk fra svensk, men kommer opprinnelig fra engelsk. Ordet er i dag normert med intetkjønn, men er også i bruk som hankjønnsord. Prosentandelen hankjønn varierer en del i ulike tekstkorpus, men i flere teksttyper er hankjønn mer brukt enn intetkjønn, og det gjelder både bokmåls- og nynorsktekster. Ut fra dette bør hankjønn tas inn som normert genus ved siden av intetkjønn.

Krampe brukes i to nokså forskjellige betydninger ('muskelsammentrekning' og 'liten jernbøyle'). Ordet er normert med hankjønn uansett betydning. Korpusundersøkelser viser at også hankjønn er nokså mye brukt både i bokmål og nynorsk. Spesielt gjelder det uttrykket (*til*) *krampen/krampa* + *tar* + *X*, der hankjønn er klart hyppigere enn hankjønn. Også utenom dette uttrykket finner vi mange eksempler på hankjønn, særlig i noen teksttyper (f.eks. er hankjønn mer brukt i avistekster enn i bøker). Vi har ikke funnet noen systematisk forskjell i genusbruken mellom de to betydningene av *krampe*. Betydningen 'jernbøyle' er sjeldnere enn 'muskelsammentrekning', men heller ikke i den betydningen er det vanskelig å finne eksempler med hankjønn. Også seddelmaterialet til *Norsk Ordbok* viser en rekke belegg med hankjønn. Ut fra dette bør endringa i genusnormering gjelde begge betydningene.

Låt blir dels brukt om lyder generelt, dels i særbetydningen 'melodi'. Ordet er i dag normert med hankjønn som eneste genus i begge skriftspråkene, men også hankjønn er i bruk. Korpusdata viser at hankjønn forekommer i over 25 % av tilfellene i de undersøkte korpusene og i over 50 % av tilfellene i korpus som har større innslag av uredigert tekst. Det taler for at hankjønn bør være normert. I høringsrunden i 2023 kom det innspill om at man burde vurdere om hankjønn skulle være normert genus bare når *låt* betyr 'melodi'. Det ble gjort ytterligere undersøkelser av bruksdata, og

saken ble lagt fram for fagrådet på nytt i september 2023. Konklusjonene fra bruksundersøkelsen er at begge genus er i bruk uansett betydning. I nynorsk er hunkjønn noe hyppigere brukt i betydningen 'melodi' enn i den generelle betydningen, men det er en god del eksempler med hunkjønn også når ordet har den generelle betydningen 'lyd'. I nyere bokmålstekster er betydningen 'melodi' svært dominerende, men blant de få tilfellene med den generelle betydningen finner vi også begge genus brukt. I lys av dette holder fagrådet fast ved forslaget om å åpne for valgfrihet ved *låt* uten hensyn til betydning.

Manual er i bokmål normert med hankjønn uansett betydning, mens det i nynorsk er normert med intetkjønn når det brukes i betydningen 'tangenter på orgel'. Forskjellen i normering ser ikke ut til å reflektere faktiske forskjeller i bruk i tekster på bokmål og nynorsk. Fagfolk Språkrådet har konsultert, stadfester at intetkjønn er i bruk i orgelbetydningen. I musikalsk faglitteratur finner vi både intetkjønn og hankjønn brukt. Bruksdataene tilsier at begge genus bør være normert i denne betydningen i begge skriftspråk. I de andre betydningene av *manual* – 'treningsapparat' og 'håndbok' – er hankjønn helt dominerende. Ettersom bruken av intetkjønn er avgrensa til en bestemt fagspråklig betydning, kan det forsvares å operere med særskilt genusnormering i den betydningen. Fagrådet har også vurdert om det er grunnlag for å normere *pedal* med intetkjønn i betydningen 'sett av pedaler på orgel', men ikke funnet grunnlag i bruken for en slik normering.

Skyr er et lån fra moderne islandsk, men har samme opphav som det norske ordet *skjør* 'surmelk'. *Skjør* er normert med intetkjønn i bokmål og nynorsk. I nynorsk er også *skyr* i dag normert med intetkjønn, mens bokmål har hankjønn her. Bruken av ordet *skyr* i norsk har skutt fart etter at produktet ble lansert på det norske markedet i 2009. Korpusdata viser at både intetkjønn og hankjønn er i bruk, men fordelinga mellom de to genusene er forskjellig i bokmål og nynorsk. I bokmål dominerer hankjønn svært klart. I nynorsk står intetkjønn sterkest, men også hankjønn er en del brukt. Flertallet i fagrådet mener at det bør være lik genusnormering for dette ordet i bokmål og nynorsk, med valgfrihet mellom hankjønn og intetkjønn. Her legger flertallet i fagrådet til grunn at forskjeller i genusnormering mellom skriftspråkene bør unngås for innlånte ord av nyere dato.

3.2 Endring i normeringa av substantivet *pellet(s)*

Forslag

Formen *pellets* tas inn som valgfri form ved siden av dagens form *pellet*. *Pellets* skal ha regelmessig hankjønnsbøyning. Normerte former blir da:

bokmål:

pellet – *pelleten* – *pelleter* – *pelletene* eller *pellets* – *pelletsen* – *pelletser* – *pelletsene*

nynorsk:

pellet – *pelleten* – *pelletar* – *pelletane* eller *pellets* – *pelletsen* – *pelletsar* – *pelletsane*

Begrunnelse

Forslaget om å ta inn *pellets* som valgfri form er motivert ut fra bruksprinsippet. Undersøkelser i ulike tekstkorpus viser at formen *pellets* er hyppig brukt, selv om den i dag har status som unormert. Ikke minst er *pellets* mye brukt som mengdeord i entall (f.eks. *å fyre med klimavennlig pellets*), men vi finner også denne formen brukt om én enkelt pellet (*han måtte plukke opp hver enkelt pellets selv*). I sammensetninger er formen *pellets-* mye vanligere enn *pellet-*, f.eks. *pelletsovn, pelletsanlegg, pelletsfabrikk*.

Bruksdata taler altså for at *pellets* bør være normert form i bokmål og nynorsk, men dagens form *pellet* (*pelleten, pelleter, pelletene*) er også i bruk og bør fortsatt være normert. Fagrådets forslag er altså at *pellets* går inn som valgfri form ved siden av *pellet*, med regelmessig hankjønnsbøying. Det er ikke aktuelt å ta inn *pellets* som flertallsform (*en pellet(s) – flere pellets*); retningslinjene for normering (punkt 10.4, underpunkt 4) sier at nye importord skal følge vanlige norske bøyingsmønstre, og at det må være svært gode grunner for å gjøre unntak fra dette.

Det foreslåtte vedtaket åpner også for formen *pellets-* som forledd i sammensetninger.

3.3 Normering av norvagiserte former: *kalvados, kalypso, kampus, kanasta, kasanova, kava, guacamole, prosekko, skampi og tako*

Forslag

Rettskrivningsnormene for nynorsk og bokmål blir justert for ordene nedenfor slik at det blir valgfrihet mellom dagens former og norvagiserte former med *k* for *c*:

dagens norm	ny norm
<i>calvados</i>	<i>calvados/kalvados</i>
<i>calypso</i>	<i>calypso/kalypso</i>
<i>campus</i>	<i>campus/kampus</i>
<i>canasta</i>	<i>canasta/kanasta</i>
<i>casanova</i>	<i>casanova/kasanova</i>
<i>cava</i>	<i>cava/kava</i>
<i>guacamole</i>	<i>guacamole/guacamole</i>
<i>prosecco</i>	<i>prosecco/prosekko</i>
<i>scampi</i>	<i>scampi/skampi</i>
<i>taco</i>	<i>taco/tako</i>

Begrunnelse

Forslagene om innføring av nye skrivemåter for de ti ordene er begrunna i retningslinjene for normering av importord (jf. kapittel 10 i retningslinjene for normering). For importord som har kommet i bruk i allmennspråket, skal det vurderes hvordan ordene kan tilpasses det norske språkssystemet. For ord som vanskelig kan tilpasses norsk lydstruktur, skal hovedstrategien være å fremme avløserord. Ellers kan det også vurderes å norvagisere ordet, dvs. normere det med en skrivemåte som passer med norsk ortografi. De ti ordene det er snakk om her, er

alle etablert i norsk, og fagrådet vurderer det som lite aktuelt å arbeide for avløserord for dem. De fleste av ordene hører uten tvil til allmennspråket, og de bryter i liten grad med norsk lydstruktur. For de fleste ordene er det dessuten ikke tvil om hva den norvagiserte formen bør være (jf. vedlegg 2 i retningslinjene for normering). Innføring av norvagiserte skrivemåter innebærer ingen endringer i bøyningensmønster for de aktuelle ordene.

Når det gjelder *campus*, finner vi ordet dels uttalt med /a/, dels med /æ/. Vi legger til grunn at den norvagiserte skrivemåten *kampus* vil ha større muligheter til å slå gjennom enn *kæmpus*.

Noen av de foreslåtte nye skrivemåtene er sporadisk i bruk fra før, men jevnt over dominerer de fremmede skrivemåtene klart. Det er derfor ikke grunnlag for å gjøre de norvagiserte formene til eneformer. I henhold til *Retningslinjer for normering* skal man 25 år etter vedtaket analysere bruken av de aktuelle ordene og vurdere om en av de valgfrie formene bør bli eneform.

3.4 Endringer i skrivemåten av importord

Forslag

Normene for nynorsk og bokmål blir justert slik tabellen nedenfor viser.

dagens norm	ny norm
<i>jus – jusen / juss – jussen</i>	<i>jus/juss – jussen</i>
<i>resurs/ressurs</i>	<i>ressurs</i>

Begrunnelse

Forslagene er motivert av bruksprinsippet og bygger på undersøkelser av bruk av de aktuelle ordene i bokmål og nynorsk. Retningslinjene for normering (punkt 10.8) slår fast at det skal gjøres en vurdering når det har gått 25 år etter et norvagiseringsvedtak. Bruksmønsteret for det norvagiserte ordet skal analyseres, og det skal vurderes om én av de valgfrie formene skal gjøres til eneform. I 2023 gjorde fagrådet vurderinger av de følgende ordene (vedtaksår i parentes):

jus/juss (1979)
juice/jus (1979)
resurs/ressurs (1984)
input/innputt (1995)
output/utputt (1995)
insider/innsidar, -er (1995)
outsider/utsidar, -er (1995)
heade/hedde (1995)
heading/hedding (1995)
overhead/overhedd (1995)
kick/kikk (1995)

Vedtaket i 1984 om innføring av *ressurs* som valgfri skrivemåte kan ikke egentlig karakteriseres som et norvageringsvedtak, men det ble likevel vurdert på samme måte.

Når det gjelder substantivet *jus/juss*, viser korpusforskning at begge de valgfrie formene er mye brukt i utgangsformen, med en liten overvekt for *jus*. I bestemt form er det derimot klar overvekt for formen *jussen* med to s-er (ca. 85 % i bokmålstekster og 90 % i nynorsktekster). *Jussen* blir altså oftest brukt som bestemt form uansett om man skriver *jus* eller *juss* i utgangsformen. I lys av dette bruksmønsteret og i samsvar med andre nyere rettskrivningsvedtak (f.eks. om *chat(t)*, *spot(t)* og *hub(b)*) bør *jussen* være eneste tillatte form i bestemt form.

Den norvageriserte skrivemåten *ressurs* kom inn i norsk rettskrivning i 1907. I 1984 ble *ressurs* gjort til valgfri form som ledd i et prosjekt for skandinavisk tilnærming når det gjaldt skrivemåten av importord. Stavemåten med én s er systemrett i norsk, men undersøkelser av bruk viser likevel klart at denne formen ikke har fått nevneverdig fotfeste i norsk i løpet av de førti årene den har vært normert. *Ressurs* med to s-er brukes i over 95 % av tilfellene. På bakgrunn av bruksmønsteret og regelen om at man bør unngå to valgfrie norvageriserte former av fremmedord (punkt 10.4, underpunkt 3 i retningslinjene), bør *ressurs* gå ut av normene.

For de øvrige ordene som ble vurdert i denne omgangen, er det ikke grunnlag for endringer i normeringa.

4. Forslag som bare gjelder bokmål

4.1 Endring av genusnormering for substantivene *smell* og *smil*

Forslag

Genusnormeringa for disse substantivene blir justert slik tabellen nedenfor viser (m = hankjønn, n = intetkjønn).

	dagens norm	ny norm
<i>smell</i> 'skarp lyd; futt'	m/n	n
<i>smil</i>	m/n	n

Begrunnelse

Som de foreslåtte endringene i genusnormering beskrevet i punkt 3.1 er disse forslagene motivert av et ønske om å justere normen i lys av faktisk bruk i tekster. Begge de to substantivene er kortavledninger av verb, henholdsvis av *smelle* og *smile*.

Smell brukes i flere betydninger, og i *Bokmålsordboka* har ordet i dag to artikler med ulik genusnormering. I betydningen 'kort, skarp lyd; futt og fart' er det normert med valgfritt hankjønn eller intetkjønn, mens det i betydningen 'slag, spark, støt; sammenstøt' er normert med bare hankjønn. Forslaget innebærer at hankjønn går ut

av normen i den førstnevnte betydningen, slik at *smell* i betydningen 'skarp lyd; futt' bare får intetkjønn som normert genus.

I undersøkelsen *Genusvariasjon i norsk skriftspråk* (2020) som Philipp Conzett utførte på oppdrag fra Språkrådet, går det fram at intetkjønn dominerer svært klart i lydbetydningen i tekster på bokmål (820 tilfeller av 830 i det undersøkte materialet har intetkjønn). Ytterligere undersøkelser bekrefter at bruken av hankjønn er marginal i lydbetydningen. På bakgrunn av dette mener flertallet i bokmålsdelen av fagrådet at intetkjønn bør være eneste normerte genus i betydningen 'skarp lyd; futt'. Det ble også gjort undersøkelser av bruken i nynorsktekster, men der er bruksmønsteret annerledes, og det er ikke grunnlag for endring.

Også *smil* er i dag normert med valgfritt hankjønn eller intetkjønn. I sin undersøkelse av bruken i bokmålstekster fant Philipp Conzett svært klar overvekt av intetkjønn for dette substantivet – bare ni av 5936 tilfeller med klar genustilhørighet var markert for hankjønn. Supplerende undersøkelser bekrefter at *smil* brukt som hankjønnsord er svært marginalt i bokmål. I lys av dette er det klart grunnlag for å ta hankjønn ut av bokmålsnormen. I nynorsk er bildet annerledes når det gjelder bruken i tekster, og fagrådet finner ikke grunnlag for å foreslå endring der.

4.2 Endring i normeringa av geografiske navn av typen *De vestindiske øyer/øyene*

Forslag

I geografiske navn av typen *Den/Det/De* + adjektiv + substantiv kan substantivet stå i ubestemt eller bestemt form. Det gjelder også navn der et syntagma av denne typen følges av noe, f.eks. i *Den demokratiske republikk(en) Kongo*. Dersom tradisjon eller bruk tilsier det, kan enkelttilfeller normeres med den ene eller den andre formen.

Dette vedtaket avløser vedtaket om navn av denne typen fra 2005.

Begrunnelse

Retningslinjene for normering (punkt 9.2) nevner utenlandske geografiske navn blant de navnegruppene der Språkrådet har ansvar for å fastsette navneform. Utenlandske geografiske navn av typen *Den/det/de* + adjektiv + substantiv er i dag normert ved vedtak fra 2005 som sier at de som hovedregel skal ha substantivet i ubestemt form (f.eks. *De vestindiske øyer*, ikke *De vestindiske øyene*). Denne regelen ble aktualisert i 2009 i forbindelse med at Bolivia hadde fått nytt offisielt navn på spansk. I kjølvannet av den saken ble regelen fra 2005 drøfta i fagrådet for normering og språkobservasjon, og fagrådet bestemte at 2005-vedtaket burde vurderes på nytt «med sikte på en nyansering av tilfellene». Ettersom Språkrådet i 2009 ikke hadde normeringsfullmakt, kom det ikke til endelig avklaring av saken ved det tilfellet.

Generelt forekommer begge konstruksjonene i bokmål, og valget mellom enkel bestemmelse (*den høyeste topp*) og dobbel bestemmelse (*den høyeste toppen*) er styrt av en rekke faktorer, som stil, tradisjon og grad av konvensjonalisering. I løpet av 1900-tallet gikk utviklinga i bokmålstekster i retning mer dobbel bestemmelse. I en del navn er enkel bestemmelse enerådende også i dag (f.eks. *Det hvite hus*, *Den*

røde plass), men for mange språkbrukere virker denne konstruksjonen i dag kunstig og oppstylda, særlig når det er snakk om nyere navn. I 2022 valgte Språkrådet å fravike hovedregelen og anbefale valgfrihet mellom enkel og dobbel bestemmelse i statsnavnene *Den bolivarianske republikk(en) Venezuela* og *Den østlige republikk(en) Uruguay*.

Det aktuelle forslaget innebærer en oppmyking av regelen fra 2005 ved at man åpner for valgfrihet mellom enkel og dobbel bestemmelse, men også for normering av én av formene dersom tradisjon eller bruk tilsier det.

4.3 Endring i normeringa av substantivet *trikk/triks*

Forslag

Formen *(et) trikk* tas ut av bokmålsnormen slik at *(et) triks* blir stående som eneform.

Begrunnelse

Forslaget om å ta ut *trikk* er motivert av bruksprinsippet. I bokmålsnormen står i dag *(et) triks* og *(et) trikk* 'knepp, lurt påfunn' som variantformer. Ordet kommer av engelsk *trick*, og dagens normering følger av et vedtak i Norsk språkråd fra 1974 (før 1974 var *trick* og *trikk* normerte former, men det året gikk *trick* ut, og *triks* kom inn). Korpussøk viser at formen *trikk* er svært lite brukt i bokmålstekster sammenligna med *triks* – treffene på *trikk* utgjør under 2 % av totalen, og i flere korpus er det ingen tilfeller av *trikk*. Denne formen har altså langt på vei gått ut av skriftlig praksis, og bruksprinsippet tilsier da at den kan gå ut av normen.

5. Forslag som bare gjelder nynorsk

5.1 Endring av genusnormering for substantivet *raster*

Forslag

Genusnormeringa for substantivet *raster* blir justert slik tabellen nedenfor viser (m = hankjønn, n = intetkjønn).

	dagens norm	ny norm
<i>raster</i>	m/n	n

Begrunnelse

Som de andre genussakene i dette notatet er forslaget om *raster* motivert av bruksprinsippet og av et ønske om å bringe normen på linje med bruken i tekster. Substantivet *raster* er i bruk i en rekke betydninger. Det er forskjellige betydninger knytta til ulike fagfelt, men også overførte betydninger som vi finner i allmennspråket. Alle betydningene kan føres tilbake til den tradisjonelle bruken av ordet i reproduksjonsteknikk. I sin undersøkelse av bruken i nynorske tekster har Philipp Conzett funnet 11 tilfeller av *raster* med klar genus, og alle disse har intetkjønnsmarkering. Supplerende søk, blant annet i digitaliserte fagbøker hos Nasjonalbiblioteket, viser at intetkjønn dominerer klart, med over 90 % av tilfellene. Vi

ser ikke tegn til betydningsdifferensiering mellom genusene. På bakgrunn av dette er det grunnlag for å ta hankjønn ut av nynorsknormen for dette ordet.

5.2 Normering av ordet *koss*

Forslag

Koss 'korleis' tas inn i nynorsk som eget oppslagsord.

Begrunnelse

Koss hadde fram til 2012 status i nynorsknormen som sideform av *korleis* (ved siden av *hoss* og *hossen*), men i rettskrivningsreformen det året gikk *koss* og de øvrige sideformene ut. Det har kommet innvendinger mot dette ved flere anledninger, både i høringa av innstillinga fra rettskrivningsnemnda og seinere. Dels har det vært anført etymologiske argumenter, dels har det vært vist til at *koss* er en del brukt i nynorsk, kanskje særlig i skjønnlitteratur.

Korpussøk viser at av de tre tidligere sideformene til *korleis* (*koss*, *hoss* og *hossen*) er det *koss* som er klart mest brukt. *Koss* er også klart hyppigere enn *korso*, som har status som eget oppslagsord (lemma) og ikke ble berørt av endringene i 2012. Sammenligna med *korleis* er likevel *koss* mye mindre brukt. Data fra *Norsk Ordbok* og fra LIA-korpuset viser at målføreformen *koss/kåss* er utbredt i et stort område som både omfatter mesteparten av kysten og en del innlandsområder.

Nynorskdelen i fagrådet mener at *koss* bør være normert form i lys av bruken i tekster og utbredelsen i talemålet generelt og i kjerneområdet til nynorsken. Også skriftradisjonen kan tale for at *koss* bør være en del av nynorsknormen. Forslaget er med andre ord motivert av bruksprinsippet (punkt 7.2.3 i retningslinjene for normering), talemålsprinsippet (punkt 7.2.6) og tradisjonsprinsippet (punkt 7.2.7).

Etymologien kan tale for at *koss* burde være en variantform av *korso*, men *korso* har en betydning som *koss* ikke har ('kor som er', 'likevel'), og det tilsier at de to ordene bør behandles som ulike oppslagsord tross felles opphav.